

ЕФЕКТИВЕН ПОДБОР НА МЕТОДИТЕ В УРОКА
ПО ГЕОГРАФИЯ

М. Маноилова

Проблемът за методите е един от основните не само при обучението по география, но и в цялостната образователна система. В съвременния етап на организация на учебно-възпитателния процес те играят съществена роля за интензификация на обучението. Това бе подчертано и в Тезисите за развитието на образователното дело в НРБ, като се посочва, че те имат първостепенно значение в системата на образованието.

Учебните методи са били предмет на обсъждане от много педагози, дидактици, методици и др. Въпросът за тяхната класификация все още е дискуссионен. Предлагат се различни групировки в зависимост от възприетия показател.

В областта на методиката на обучението по география въпросът за методите също е разглеждан от много автори. Най-цялостна интерпретация се прави в учебниците по Методика на обучението по география [3, 9, 11], а в редица монографични издания [4, 7] се разглеждат особеностите на отделните методи при тяхното практическо приложение, частични въпроси на методите се обсъждат в редица статии [2, 5, 6, 8]. Независимо от това в училищната практика по география се наблюдават немалко слабости — формален подход при техния избор в урока, неадекватно съподчиняване на основните дидактически цели, на възрастовите особености и интелектуално равнище на учениците, на самия афинитет на учителя за приложение на един или друг метод и пр.

Като имаме предвид актуалността на проблема за педагогическата практика, без да претендираме за изчерпателност, ще се опитаме да разгледаме условията и критериите за ефективен подбор на методите в урока по география.

В практиката на обучението по география е възприета класификацията на методите според източниците на знанията, което се пише и от методическите ръководства за отделните класове. Това разбиране не е погрешно, но е непълно, защото се има предвид само един показател. В последните години се предлагат нови, по-пълни класификации, съставени на основата на редица критерии. Една от тях, която смятаме за целесъобразна за обучението по геогра-

Втората част от дейността на учителя е определяне на методичката система съобразно посочените особености. При първото звено — проверка на знанията, е целесъобразно да се използва фронталната беседа, защото тя дава възможност да се проверят знанията на повече ученици за сравнително кратко време, и то по важни теоретични знания, необходими за следващите урочни единици. Не е изключено да се проведе и индивидуално устно изпитване, но не повече от един ученик, защото времето няма да достигне за разясняване проблемите на първия промишлен отрасъл, с който ще се запознаят — енергетиката. Не е целесъобразно да се използва в случая дидактически тест, защото устният диалог на учителя с учениците ще му позволи да разбере в каква степен класът е усвоил изучените знания и понятия, необходими за възприемане на новото учебно съдържание, и на второ място — ако са допуснати празноти и неточности, да се допълнят и изяснят. При следващото звено — разработка и усвояване на новото учебно съдържание, се прилага комплекс от методи, съобразно тяхната предназначеноост и особеностите на учебния материал:

1. Същност и значение на енергетиката — обяснителен разказ и беседа.

2. Енергийни ресурси — работа с географската карта, беседа, работа с картодиаграма и таблица от учебника.

3. Електропроизводство — обяснителен разказ, учебна дискусия, работа с таблица от учебника, дедуктивен метод.

4. Електропреносна мрежа — работа с географска карта, беседа.

5. Електропроизводствени райони — самостоятелна работа с учебника и географския атлас, проблемно-търсещ метод.

Научната обосновка за избора на методите при разработката на новото учебно съдържание е следната:

най-пълно постигане на образователните и възпитателните цели на урока;

развитие на логическото мислене у учениците чрез дедуктивния и проблемно-търсещ метод като основа за цялостното им умствено изграждане;

максимална възможност за самостоятелна работа на учениците; изграждане на географската култура чрез използване на всички картографски материали в атласа и специално изготвени таблици и в учебника и пр.;

формиране на умения за използване на статистически материали като източник на нови знания.

При третото звено — затвърдяване и обобщаване на знанията, е целесъобразно да се използва методът работа с партийни документи и очертаване на перспективното развитие, а за по-силните ученици, т. е. с по-високо интелектуално равнище, може да се предложат и дидактически тест върху новото учебно съдържание. Раз-

бира се, основен критерий за подбора на методите тук ще бъде и времето. Ако основните въпроси са изяснени за по-кратко време, на учениците ще се предостави работа с тест или, обратно — ако им се е възлагала повече самостоятелна работа с географската карта, илюстративния материал в учебника и пр. — работа с партийни документи. При положение, че учителят е приложил фрагментарно затвърдяване, т. е. по време на разработката на новото учебно съдържание отделните въпроси са проверявани от учителя с допълнително задавани задачи на учениците и не се налага в края на часа да се прави затвърдяване, целесъобразно е да се направи един обобщаващ извод от класа, който да дава обратна информация на учителя за усвоеността и осмислеността на изучавания материал. Предвид възможностите на урока за практическа насоченост, може да се предложи на учениците да обосновават възникването на най-близкия енергетичен обект, да го проучат и пр.

Безспорно предлаганата методическа система за този урок, приложена в различните училища на страната, ще придобие свой специфичен облик. Необходимо е да се отразят особеностите и конкретните условия на района като част от цялостната производствена система на страната и, на второ място — на педагогическата обстановка.

В заключение ще изтъкнем, че въпросът за оптималния подбор на методите в урока е твърде актуален, но в същото време труден и неразработен докрай, не само за обучението по география, а изобщо в учебния процес. Неговото решаване изисква обединение на силите на психолози, педагози, дидактици, методици и учители. Всяка положителна стъпка към оптимизиране на методическата система на обучението като цяло и в частност за отделния урок е стъпка към цялостното усъвършенстване на образователния процес.

ЛИТЕРАТУРА

1. Андреев, М. Дидактика. С., Народна просвета, 1981.
2. Гайданджиева, Р. Преустройството на учебно-възпитателния процес по география и проблемът за учебните методи. Обучението по география. 1977, № 4.
3. Даринский, А. В. Методика преподавания географии. М. Просвещение, 1975.
4. *** За методите на обучението по география. Сб., съст. Д. Кънчев и М. Маноилова. С., Нар. просвета, 1980.
5. Ковалевская, М. О методах обучения географии. География в школе. 1977, № 4.
6. Кънчев, Д. За системата и подбора на методите на обучение по география. Изв. на БГД. кн. XXII (XXXII), 1984.
7. *** Методы обучения географии. Сборник. М., Просвещение, 1968.
8. Панчешникова, Л. Проблемът за методите на обучението в мето-

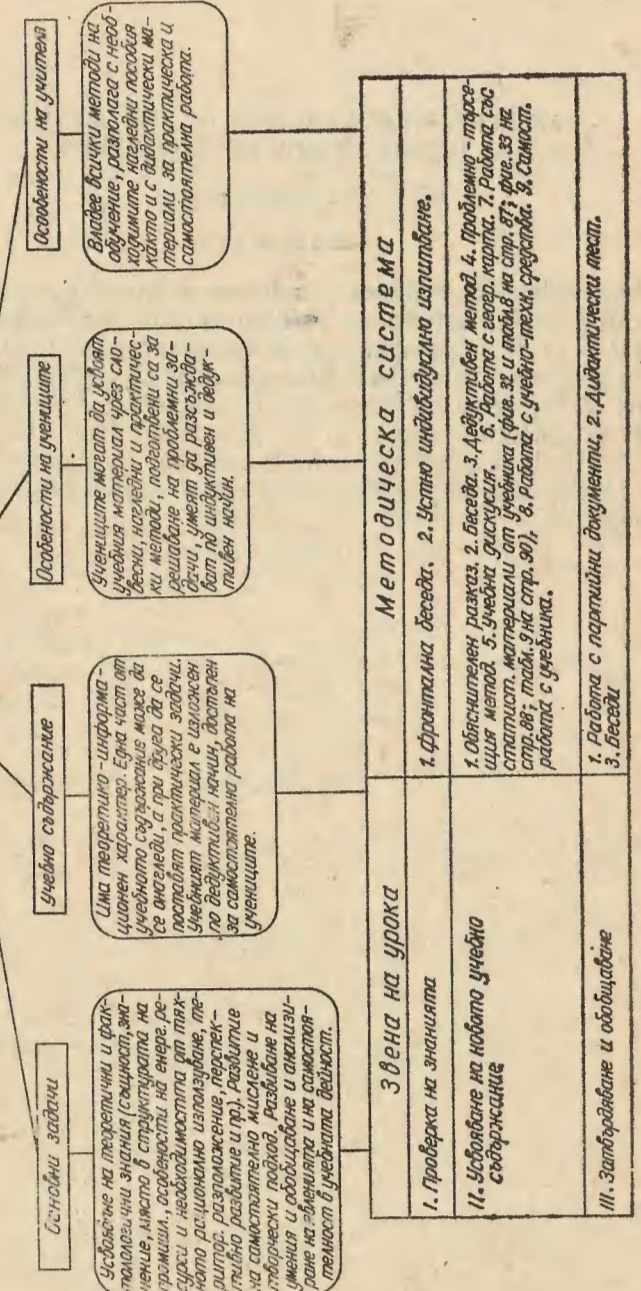
Условия за ефективно приложение на отделните методи на обучение

Методи	Словесни методи	Нагледни методи	Практически методи	Репродуктивни методи	Познавателни методи	Индивидуални методи	Авдидуктивни методи	Методи за самостоятелна работа
При решението на какви задачи тези методи се прилага особено успешно?	При априорни не на теоретични и практически знания.	За разяснение на новост, по-широко въвеждане към изучаваня въпрос.	За разяснение на практически умения и навики	За формирани не на знания умения и навики	За разяснение на самостоятелно умение използване творчески умения при решаване на задачи	За разяснение на уменията да се обхващат да се правят индивидуални упражнения, упражненията да се правят самостоятелно	За разяснение на уменията да се правят упражненията да се правят самостоятелно	За разяснение на уменията да се правят упражненията да се правят самостоятелно
При какви условия съдържанието е рационално да се прилага този метод?	Когато материалът има познавателно-репродуктивен характер	Когато съдържанието на учебния материал може да бъде представено в нагледен вид	Когато учебното съдържание включва практически упражнения на упражненията, използване на задачи	Когато съдържанието е обект на многократно повторение	Когато съдържанието е обект на многократно повторение	Когато съдържанието е обект на многократно повторение	Когато съдържанието е обект на многократно повторение	Когато съдържанието е обект на многократно повторение
При какви особености на учениците е рационално да се прилага този метод?	Когато учениците са готови за усвояване на широк кръг от знания	Когато нагледните пособия са достъпни за учениците	Когато учениците са готови за използване на практически умения	Когато учениците са готови за използване на многократно повторение	Когато учениците са готови за използване на многократно повторение	Когато учениците са готови за използване на многократно повторение	Когато учениците са готови за използване на многократно повторение	Когато учениците са готови за използване на многократно повторение
Канби възможности е да се прилага този метод?	Когато учениците са готови за усвояване на широк кръг от знания	Когато нагледните пособия са достъпни за учениците	Когато учениците са готови за използване на практически умения	Когато учениците са готови за използване на многократно повторение	Когато учениците са готови за използване на многократно повторение	Когато учениците са готови за използване на многократно повторение	Когато учениците са готови за използване на многократно повторение	Когато учениците са готови за използване на многократно повторение

Схема №2

Подбор на методите "ИХИ"

Схема №3

AN EFFECTIVE SELECTION OF THE METHODS
IN THE LESSON OF GEOGRAPHY

M. Manoilova

S u m m a r y

The problem for methods in a lesson is one of the classic in theory of teaching. In the article are pointed out the conditions for effective application of separate methods in Geography teaching. A selection is being made on the subject 'Energetics' in IXth class on an adequate analysis of the separate links. The fundamental demand is the selection of the didactic methods to be appreciated from the point of view of the intellectual possibilities for the mental development of the students. In this way the rising of the effectivity of teaching is realised in Geography.